

De Oude Veenen en het Princehof.

Nu een van de mooiste riet- en onland-complexen staat voor goed eigendom van de gemeenschap te worden en daardoor blijvend voor alle natuurliefhebbers in den ruimsten zin, dus zeer zeker ook voor de watersportliefhebbers behouden kan blijven, zal het zeker menigeen ook interesseeren wat wel de geschiedenis van dit landschap geweest is.

Deze geschiedenis, voor zoover ze althans in geschreven of gedrukte geschiedbronnen is na te gaan, is natuurlijk niet zoo heel oud. De oudere geschiedenis van Friesland — voor zoover deze uit overblijfselen der menschelijke beschaving is op te diepen — ligt eensdeels op de aan Drenthe aansluitende hogere zand- en hoogveen- gronden in het Zuid-Oosten, waar in de laatste jaren buitengewoon interessante vondsten zijn gedaan, die tot vele duizenden jaren voor onze jaartelling teruggaan, anderdeels op de kleigronden van Westergoo en Noordelijk Oostergoo waar op de klei de terpen-beschaving van eenige eeuwen vóór Christus geboorte af te vinden is.

Hoe de hier tusschen gelegen met vele meren en andere waterlopen doorsneden laagveenstrook er in de vroegere eeuwen heeft uitgezien kan noch door den archelooch noch door den historicus worden aangetoond. De bioloog echter zal dit zeker op voldoende wijze voor ons kunnen reconstrueeren.

Wij kunnen ten dezen volstaan met dit gebied vóór en in de 15e eeuw te beschouwen als „vogelweide.” Een landstreek, die voor den mensch weinig anders dan als jacht- en vischterein waarde had, moeras en water deels met laag hout, hier en daar ook met hooger opgaand geboomte bedekt. De oude boomstronken „stobben” genaamd, die in onze laagveenstreken geregeld diep in het veen en met de wortels op het daaronder liggend zand worden aangetroffen, zijn er de bewijzen van. Reeds aan jhr. Johan Vegelin van Claerbergen, Grietman over Doniawerstal, die in 1766 in zijn betoog over de Veengraverijen zijn waarschuwend stem deed hooren tegen het roekeloze verveenen van deze laagveenstrook was dit bekend. Hij noemde reeds als soorten van boomen onder 't „moer,” d.i. het laagveen aangetroffen: mast- of denneboomen, eiken,

hazelaars en berken. Ook hem was het reeds bekend, dat deze boomen meestal geveld liggen „in een strekking uit den westen of noordwesten na het oosten of zuidoosten” en hij maakt dan ook reeds de gevolgtrekking, dat deze streken vroeger droog genoeg hebben gelegen om opgaand hout een standplaats te kunnen geven en dat de in de oude traditie voortlevende z.g.n. Kymbrische vlooden deze bosschen zullen hebben ontworteld. 't Is natuurlijk niet onmogelijk, dat in die vroegere eeuwen omstreeks den tijd, dat in het Oosten het Wonder van Bethlehem geschiedde, er naast den jager en den visscher ook nog enkele andere belanghebbende passanten in ons veengebied werden aangetroffen.

't Is een mogelijkheid, dat de Romeinsche vloten, bij de pogingen om ook Germanië te onderwerpen, een veiligen weg over onze meren hebben gezocht, of dat op de zand- of kleistreken wonende Friezen uit deze streek reeds veen en turf begonnen te halen. Reeds de Romeinsche bioloog Plinius toch meldde van naast de Friezen wonende strandbewoners, die hunne op terpen gebouwde hutten verwarmden door het stoken van grond of derrie, die zij vooraf met de handen hadden bewerkt en in de zon gedroogd.

Er was echter voor de terp- en zandbewoners toen nog te over hout en veen in de nadere omgeving hunner woonplaatsen te vinden, dan dat wij behoeven te veronderstellen, dat zij voor dat doel reeds toen naar de, voor hen zeker afgelegen, landen om de Folkertsloot zouden behoeven te trekken.

Dit bleef door vele eeuwen heen gelijk, waarschijnlijk zelfs ook nog toen met de oprichting der Kloosters in Friesland, dus van de 12e en 13e eeuw af, ook de veen-industrie in breeder banen werd geleid. De vele kloosterstichtingen over geheel Friesland, doch speciaal wel die over de Friesche klei verspreid met hunne dikwijls tot vele en vele honderdtallen aangroeiende bevolking, hadden voor eigen gebruik alleen reeds meer behoefte aan brandstof dan de onmiddellijke nabijheid van het klooster kon opleveren.

Wij zien dan ook reeds vrij vroeg verscheidene dezer klooster Uithoven of Voorwerken in de Veenstreken oprichten, van waaruit eerst het klooster en misschien later ook de omwonende bevolking daarvan van turf werd voorzien.

De stichting van een uithof te Bakkeveen door het onder Hallum gelegen Premonstratenser klooster Mariëngaarde en van een uithof te Veenwouden door het Cisterciënser-klooster Klaarkamp onder Rinsumageest zijn hiervan de bewijzen. Van dezen laatsten uithof, waarschijnlijk gesticht met het dubbele doel, eensdeels om te dienen als zomerlustoord voor de abten, anderdeels om in de turfvoorziening van het groote klooster te voorzien, staat midden in het dorp Veenwouden nog als overblijfsel van het eerste doel de massieve woon- en verdedigingstoren „de Schierstins”. Als bewijs voor het tweede doel kennen wij nog de zeker naar deze monniken genoemde Schiersloot, die de verbinding vormde voor de van Veenwouden naar Rinsumageest varende turfschepen.

Ook de stichting en uitbreiding bijvoorbeeld van het Hasker-konvent of klooster St. Maria's Rozendal te Haskerdijken staat zeker met de verveening dier streek in verband. Mogelijk dat het groote klooster Ludinghakerke ten Noorden van Achlum, dat rechten op het Hasker-konvent kon reclameeren (1), van daar zijn turf betrok. Ook het Benedictijner klooster Smalle Ee heeft zeker zijn veengraverij gehad, terwijl de Waterweg, die dit klooster verbond met de ten Zuiden van de tegenwoordige Veenhoop gelegen kloosterstichting bij Vlierbosch, nog bekend is als de Monnikegreppel.

Toch geloof ik niet, dat de veenen ten Westen van Eernewoude reeds in den kloostertijd als zoodanig zijn ontgonnen. Ik meen hiervoor mij zelfs op schriftelijke bewijzen te kunnen beroepen.

In het Annael ofte Land-boek van Vriesland door Kempo van Martena (zoowel afzonderlijk uitgegeven als voorkomende in het Groot Placaat en Charterboek van Vriesland) vinden wij op den Landdag (wij zouden tegenwoordig zeggen de zitting van de Provinciale Staten) anno 1506 vermeld: „Het derde puntch was, om die landen die woest ende oeverheerigh (onbeheerd) laeghen tusschen Wartena ende Oldeboerne, ende tusschen die Wolden ende Groeuw... te bedijcken tot des Hartoeghs proufijt, ende van die woeste ende overheryghe landen wol-

1) Monseigneur dr. P. J. M. van Gils wees mij op dit verband op het feit, dat het klooster Ludinghakerke een stichting was van de Limburgsche Abdij van Rolduc.

den sie met dijcken ende waetermoelens ghüed landt maecken”.

Dit bedijkingsplan (wij zouden het nu noemen plan tot oprichting van een waterschap) in den tijd toen de Saksische hertogen eenige orde schiepen in de chaotische toestanden, waarin Friesland in de 15e eeuw door de twisten der Schieringers en Vetkoopers was vervallen kwam niet in uitwerking, doch er blijkt ons voldoende uit dat het bedoelde landschap bestond uit z.g.n. „wildlanden,” hooilanden in hun oerstaat, die wij tegenwoordig, naar de er op groeiende zeggen of driekant grassen aanduiden als „blauwgrasmieden”. Wanneer er in de oude stukken toch sprake is van veenderijen wordt er geregeld gesproken van „verdolven feen”.

Een tweede parallel, die wij tusschen dezen reeds meer dan vier eeuwen geleden en den tegenwoordigen tijd kunnen trekken is, dat wij toen reeds de eerste maatregelen aantreffen om het Friesche landschap tegen vernieling en verarming te beschermen.

In hetzelfde handboek vinden wij n.l. een verbond van den bekenden stadhouder van Keizer Karel V t.w. George Schenck, Vrijheere tot Tautenburgh waarbij hij maatregelen neemt om de overdadige verveening en vergraving van den bodem en de verdere ontbossching te voorkomen. Voor elken omgehouden eik moesten twee nieuwe worden ingeplant. 't Is zeker niet toevallig dat de Keizerlijke Stadhouder, die blijkbaar ook een natuurvriend was, niet alleen meer dan vier eeuwen geleden reeds vooruitliep op het tegenwoordige werk van „'t Fryske Gea,” doch dat hij ook de oerstichter is geweest van het nog naar hem genoemde Natuurmonument, thans eigen aan en beschermd door de Stichting op Toutenburg.

Een bron waarin wij zeer welkome aanwijzingen vinden omtrent de economisch geographische toestanden van de landerijen om de Folkertsloot zijn de Beneficiaal-boeken van Friesland, in 1543 opgemaakt op last van de Vrouwe gouvernante Maria van Hongarijen, als vertegenwoordigster van Keizer Karel V.

Wij zien hierin o.a. de pastoors en lagere geestelijken uit Idaarderadeel, die hunne bezittingen moesten opgeven, klagen over „die quaede waten,” die „hunne landen verdorven hadden” en waardoor zij „groote schaede lijden.” „De hlasten van wa-

teren ende dijcken” waren zoo groot, „dat de koeyen en beesten na Pinxteren noch op de stall staen.”

Leeuwarden, Maart 1934.

NANNE OTTEMA.
(Wordt vervolgd.)

De Oude Veenen en het Princehof.

(Vervolg.)

De vermelding, die de Pastoor en de Kerkvoogden van Grouw doen omtrent bezittingen, die de kerk in de streek, die ons thans interesseert, had liggen, is zoo betekenend, dat ik niet kan nalaten deze in zijn geheel over te nemen:

„Item, oeck heeft de voorsz. Kercke „een zaete landts toe Grouw, dwelck „bruyt nv ter tyt Dode Edez, dwelcke „is geweest int jaer vijftienhondert „ende achtendewintich wylt woest „landt, naederhandt begraeven, be- „sloeten, ende heeft int jaer vijftien- „hondert ende eenendevetertich op- „brocht twaleff gulden floreenen, maer „syaers daer nae, te weeten, int jaer „tweendevetertich, nae Karstyd, heeft „de voorsz. Meyer Dodo, voorsz. saete „opgegeven, zeggende tot de Kerck- „voechden ende Pastoor, hy wolde „lietue de voorsz. saete landen verlac- „ten, affaeren, dan syaers twaleff gul- „den floreenen daer voer te huere „geuen, ende is noch op den huydige „dage den derden in Februario, Anno „&c. drieendevetertich onverhuyerd; is „te besorgen, datse in toecommende „jaer nyet meer dan negen gulden flo- „reenen off thien zal moegen opbren- „gen, off daer omtrent, bij de jaeren „goedt fructuylck sent, off nyet fructe- „loock, an deeze voorsz. zaete op de „nooderazyde zyn naestlegers Mey- „naert Gossaz-erfgenaemen, an die „Suyderazyde dat Clooster tSmallenee „met een stuck landis, ende Abbe Dou- „wez, myt zyn Consorten ende Jan „Onys met huere landen, ende es „voorsz. sate landen, loepende int oest „ant waeter, heefende dflaameer, int „west oock ant waeter, lietende „dGraft; nochtans wylen Meynaert „Gossazon erfgenaemen hebben wat „landen daer tusschen leggen.“

Wij weten hieruit dus precies wan- neer en hoe moeizaam dit land ten Oosten van de Graft, nabij de Folkert- sloot en strekkende tot de Haansmeer, waarschijnlijk in de omgeving waar thans nog de vervallen Sate „Laban“ en verder Oostelijk de boerderij de Oude of Wildlandskooi ligt, of wel in het tegenwoordige waterschap „de Wildlanden“ en daar, waar het prince- lijk jachthuis heeft gestaan en de veen- trekkers hebben gewerkt, voor het eerst van slooten is voorzien en als cultuurland in gebruik is genomen.

Het komt mij voor, dat de vervee- ning van deze landerijen ter weerszij- den van de Folkertsloot eerst is aange- vangen in de 17e eeuw, misschien wel eerst in de tweede helft van die eeuw.

In de Beneficiaalboeken van 1543 worden bij geen van de omliggende dorpen — Grouw, Warrega, Wartena, Eernewoude, Oudega — bezittingen aan veenlanden genoemd, terwijl zulks bij andere dorpen en in andere griete- nien meermalen het geval is.

Wij vinden dan echter in het Regis- ter der resolutiën en placaten van H. E. H. de H.H. Staaten van Friesland, dat in 1697 is „geacordeerd in de ver- koop van 45 madmaaten beneven 31 pondemaaten en een fenne, alle Pas- torijlanden van Eernewoude om ver- gaven te worden.“

Slaan wij hierbij nu op de kaarten van den Frieschen Atlas van Schota- nus à Sterringa, gebundeld in 1698, dan vinden wij op de kaart van Smallinge- land uit 1687 in de Boornbergumer Veenen wel reeds verscheidene meer en minder omvangrijke en met name genoemde turfgraverijen in vol bedrijf doch in de omgeving van de streek, die ons nu het meeste interesseert, op de kaarten van Idaarderadeel en van Tietjerksteradeel beide uit 1694 slechts de aanduiding van het begin van een aldaar in te richten turfgra- verij.

De Haans-meer (2) komt op die kaart van 1694 vrijwel geheel gelijk voor, zooals de watersportliehebbers

dien thans nog kennen. Aan de Zuid- Oostzijde Oostwaarts van de op de scheiding van Idaarderadeel en Tiet- jerksteradeel gelegen en naar den Ok- sepoel voerende doorvaart het Diepgat is een verlaat geteekend, dit wil zeg- gen een sluisje blijkbaar als toegang tot het daarachter gelegen Oudveen; Oostwaarts van het verlaat staat een watermolentje en ten Noorden daar- van is een huisje, misschien een z.g.n. veentrekkerstent, d.i. een tijdelijke woning voor de verveeners, gelegen. Deze tent schijnt te staan op de Zuid- West punt van het Oud-Veen gelegen in den hoek van het Haansmeer en de Folkertsloot en genaamd „de Witlof“. Het sluisje diende blijkbaar voor de in- vaart in het Oudveen genaamd „de Groote polle en de Fok.“

Deze plaats is nog heden een van de hoogst gelegen en minst drassige hoekjes in deze omgeving en is dus bij de watersportliehebbers een van de meest gezochte aanlegplaatsjes.

De turfvaart in dit Oudveen op en de begrenzing daarvan zijn niet op de kaarten uit den atlas van 1698 aange- geven, zooals een en ander wel het geval is bij de veengraverijen in de Boornbergumer Veenen, waaruit ge- concludeerd mag worden, dat de ver- veeving bij het Princehof toen nog in het begin was.

De oud Friesche verveeningswijze was nog vrij primitief. Het veen werd eenvoudig hier en daar uit in het land gestoken gaten, zoogenaamd „hallingen, hellingen of hellen“ (3) ge- graven of gedregd, en op de overge- bleven akkers of ribben gedroogd en gespit. In betrekkelijk korten tijd groeien deze hellen vanzelf weer dicht. Toen de windwatermolens in zwang kwamen (volgens Vegelin da- teert deze uitvinding uit de 15e eeuw) werd van iedere verveening een afzon- derlijk poldertje gemaakt, dat veelal door een „jasker“ het eenvoudigste soort watermolentje, werd bemalen.

In dit stadium verkeerde de vervee- ning van de Oude Veenen blijkbaar in het laatst der 17e eeuw.

In 1751 is echter in onze provincie de Giethoornsche manier van vervee- ning in zwang gekomen, waarbij het veen of klijn door groote trek- of mod- dernetten opgehaald en over het naast- gelegen land werd gespreid. Deze wij- ze van verveening had tengevolge, dat er geen akker of ribben bleven staan en het uitgeveende geheel tot een wa- terplas werd gemaakt, door enkele smalle hagen of grensstrookies omge- ven, welke hagen gewoonlijk later ge- heel of ten deele ook nog wegspoelden.

Deze laatste wijze van verveening, die deze industrie tot een soort groot- bedrijf stempelde, is in het Zuiden van de provincie, waar zich vele „Giet- hoornsche families, z.g.n. „Gietenen,“ metterwoon vestigden, sterk in zwang gekomen.

Ook de groote waterplassen in onze Oude Veenen, die in deze omgeving ge- legen z.g.n. Groene Deken, speciaal het overgrootste Zuidelijke gedeelte daarvan (3) en de ten Zuiden van de Bergumermeer gelegen Leijen (thans ook onder controle van „It Fryske Gea“), zijn op gelijke wijze ontstaan. Geen van deze plassen komt als zoo- danig voor op de Provinciale kaart van 1732 (uitgave) Ottens, die speciaal door jhr. Vegelin van Claerbergen, met het oog op de plaats gehad heb- bende verveeningen, was herzien.

Aangezien op geen van deze plassen siikgelden zijn ingeschreven, heeft de verveening ervan blijkbaar plaats ge- had vóór 1823. De eigenlijke Giet- hoornsche wijze van verveening schijnt vrijwel niet Noordelijker te zijn door- gedrongen dan de hierboven genoemde streken.

De meeste verveende perceelen on- der Tietjerk, Hardegarijp, Veenwou- den en Noordelijker laten of lieten de typische gevolgen der Oud-Friesche verveeningswijze, de klein-industrie, die speciaal voor de eigen behoeften en die der naderge omgeving werkte, nog duidelijk zien.

Natuurlijk stelt de historicus zich ook de vraag wie het waren die deze Oude Veenen vergroeven of lieten ver- gaven.

De vroegere Eernewoudster pre- dikant B. Bollemans van der Veen, die in den Nieuwen Frieschen Volks-Al- manak van 1859 een beschrijving gaf van zijn dorp, meent te weten, dat de verveeners te Eernewoude woonden en dat deze zich in een buitengewoon rijkdom mochten verheugen, zoodat Eernewoude nog in het begin van de 19e eeuw het rijkste dorp van Tietjerk- steradeel geweest zou zijn.

Dit wijst zeker ook op het feit, dat de verveening hier wellicht omstreeks 1800 op zijn hoogtepunt was, terwijl wij overigens ook wel met dominés op- vating mee kunnen gaan, al zullen er ook verveeners dezer petten in Oude- ga hebben gewoond en al zouden wij

de dorpsbeschrijving thans zeker in minder hoogdravend romantischen stijl en vorm gielen.

Feitelijk weten wij uit geschreven bronnen van Eernewoude weinig meer dan dat het een Oud Kerkdorp is, dat voor het eerst in 1471 in een Charter genoemd wordt, dat onbekend is in het register van de jaartaux voor het dijksonderhoud van 1504, doch dat wel weer voorkomt in de beneficiaalboe- ken van 1553 en waaraan 1697 kerke- landen voor verveening werden ver- koocht.

Leeuwarden, Maart 1934.
NANNE OTTEMA.
(Slot volgt.)

De Oude Veenen en het Princehof.

(Slot.)

Was er voor de Oude Veenen van omstreeks 1500 af nog een reeks gedrukte bronnen op te diepen, waaruit de geschiedenis hiervan met voldoende zekerheid kon worden opgebouwd; moeilijker is dit voor het geven van een beschrijving van de oude jacht- en vischrechten, die de Friesche Stadhouders hier uitoefenden.

De reeds genoemde Eernewoudster predikant wist er in de verheerlijking van zijn dorp overeenkomstig de romantische opvattingen van zijn tijd wel raad mee waar hij zegt:

„Bij de westelijke grensscheiding (van mijn geliefd dorp) verhief zich, ten Zuiden der schoone Folkertsloot, een jachtslot der doorluchtige Prinsen stadhouders" en verderop: „Ook dit doorluchtige jachtslot is door den stroom des tijds medegesleept, terwijl zijne herinnering bewaard wordt in den naam eener ter zelfder plaatse zich bevindende stulp „het Prinsenhof" en van een daarachter gelegen strook lands, de Prinsendijk."

Historische waarde heeft deze vermelding alleen voor het feit, dat er in 1850 nog een koemelkerij ten Westen van en aan de Haansmeer stond, die het Princehof werd genoemd.

Op deze zelfde plaats komt op de reeds gemelde kaart van Idaarderadeel van 1694 ook reeds een boerenhuis voor dat denzelfden naam draagt. Verder is er een grootendeels weggeslagen landstrook, die het Westersche Oud-Wijd, ook genoemd de Oksepoel, aan de Oostzijde afscheidt van het Oostersche Oud-Wijd en die van ouds nog bij de visschers en rietsnijders bekend staat als de Princweg, zeker omdat de Friesche stadhouder langs dien weg zich een enkele maal of meer geregeld naar zijn waarschijnlijk zeer eenvoudig jachthuis heeft begeven.

Een van de grootste vermaken in de 17e en 18e eeuw was zeker jacht en visscherij en dat de Friesche Stadhouders daarvan ook groote liefhebbers geweest zijn bewijzen zeker wel hunne speciale jachtterreinen hier zoowel als op Het Bildt en in de omgeving van Oranjewoud. Hierbij zal het jachtterrein bij Eernewoude speciaal voor de jacht op waterwild en voor de visscherij bestemd geweest zijn.

Uit den aard van de zaak zijn hierover geen geschreven bronnen na te snuffelen.

Toch kunnen wij ons een dergelijke prinselijke jacht nog voorstellen door het Schilderij van den 17e-eeuwschen Frieschen schilder Nicolaas Wieringa uit de vroegere collectie van Jhr. Victor de Stuers en door den heer H. Martin afgebeeld en beschreven in het tijdschrift Oude Kunst, aflevering November 1917.

Wij zien daar den Frieschen stadhouder Hendrik Casimir II (1657—1696), die zeker ook nog in de Oude Veenen gejaagd zal hebben, in de kleurige en artistieke kleederdracht van zijn eeuw, vergezeld ter linkerzijde van zijn met een pols gewapenden opperjachtmeester, terwijl rechts achter hem, ook geheel in den stijl van zijn tijd, een kroesharige en keurig uitgedoste neger de mede-jachtgenooten helpt den jachtbuit aan den Prins te toonen.

De windhonden, de buitgemaakte hazen en de eenigszins golvende achtergrond maken het waarschijnlijk, dat het bedoelde schilderij een z.g.n. lange jacht voorstelt, die plaats had ten Oosten van het jachtslot Oranjewoud. Het zou echter niet onmogelijk zijn dat ditzelfde 17e eeuwse prinselijk jachtgezelschap ook eens in Eernewoudes ruige petten had rondgedoold en daar de nieuwsgierigheid der eenvoudige dorpsbewoners had gaande gemaakt.

Het door It Fryske Gea aan te kopen natuurmonument beslaat thans een oppervlakte van ruim 168 hectare.

In de 19e eeuw waren de eigendomsrechten op dit terrein zeer versnipperd. Waarschijnlijk is het ook in de 17e en 18e eeuw in handen geweest van verschillende eigenaren. Mogelijk dat ook de Friesche Stadhouders eigenaren van een deel geweest zijn.

Zooals de vroegere relaties van het huis van Oranje met dit terrein nog voortleven in oude benamingen, kunnen wij ook enkele oudere eigenaren daaraan herkennen. Gossepoel, Heatelân, Luitsen Ommelân, Grietelan, Piersmaslân, Keffenslân, Jellestokspet en dergelijke zijn voorbeelden daarvan.

In 1863 werd het Oudveen „de Witlok" gekocht door den toenmaligen Grietman van Tietjerksteradeel Mr. J. G. W. H. Baron van Sijtzama te Ber-

gum. Dit zou het begin worden van het vereenigen van een grooter complex in één hand. In 1922 was dientengevolge Mevrouw Fokkema, geboren Baronesse van Sijtzama, eigenaresse van een reeds omvangrijk complex, aangeduid als de Krit, samen groot bijna 109 hectare of ongeveer 300 pondemaat.

In dat jaar heb ik dit complex voor deze eigenaresse verkocht. Behalve het eilandje in de Haansmeer genaamd „het Vintje", dat met het daaraan verbonden recht van doorvaart van en naar de Folkertsloot, de Kruisdobbe en de Geeuw aangekocht werd door de Vereeniging „de Leeuwarder Watersport", werd van dit complex eigenaar Mr. Nicolaas Marius Lebrete te Oosterbeek. Deze natuur- en watersportliefhebber kocht in de volgende jaren bij verschillende gelegenheden de naastgelegen eigendommen, zoodat hij zijn bezit wist uit te breiden tot het tegenwoordige complex, groot 168.60.67 H.A. of in de oude Friesche Landmaat, 458 pondematen 10 einsen en 20 penningen.

Hij liet dit met zooveel liefde verzamelde terrein na aan zijn zoon, den heer Nicolaas Marius André Lebrete, die aan It Fryske Gea dit onvergelykelijke natuurmonument ter overname aanbood.

Aan de groote liefde voor de natuur en den voor de gemeenschap zoo bij uitstek nuttigen verzamelust van den vader en aan het royale aanbod van den zoon, die het complex voor eenige tienduizenden beneden den kostprijs aan It Fryske Gea aanbood, zal Friesland en zullen alle natuur- en watersportliefhebbers het te danken hebben, wanneer het voor opnieuw versnipperen bewaard kan blijven. Zou er één van die natuur- en watersportliefhebbers achterwege willen blijven zijn gave, groot of klein, te offeren voor dit grootsche natuurmonument, waaraan ten eeuwigen dage, naast de oude benamingen, zeker ook de naam Lebrete verbonden zal blijven?

Ik wed, dat de regen van inschrijvingen op postgiro no. 195212, die al op een aardig voorjaarsbuitje begint te gelijken, zal aanzwellen tot een stortbui, die It Fryske Gea niet alleen dezen aankoop mogelijk zal maken, doch die de vereeniging na dezen aankoop nog krachtig genoeg zal doen blijven om de bescherming van het Friesche

landschap met kracht voort te kunnen zetten.

Leeuwarden, Maart 1934.

NANNE OTTEMA.